

Иқтисодий ўсишга, аввало, рақобатдош саноат занжирларини яратиш ҳамда бундай лойиҳаларга инвестицияларни кўпайтириш орқали эришилади.

Ш. Мирзиёев
Ўзбекистон Республикаси Президенти

Лойиҳа ташкилотчиси:

“Ўзсаноатқурилишбанк” АТБ

Тузувчи:

“ЎзқурилишматериалЛИТИ” МЧЖ илмий-тадқиқот ва инжиниринг маркази.

Тақризчилар:

М.Х.Юсупов - «Ўзсаноатқурилишматериаллари» уюшмаси бўлим бошлиғи, и.ф.н.

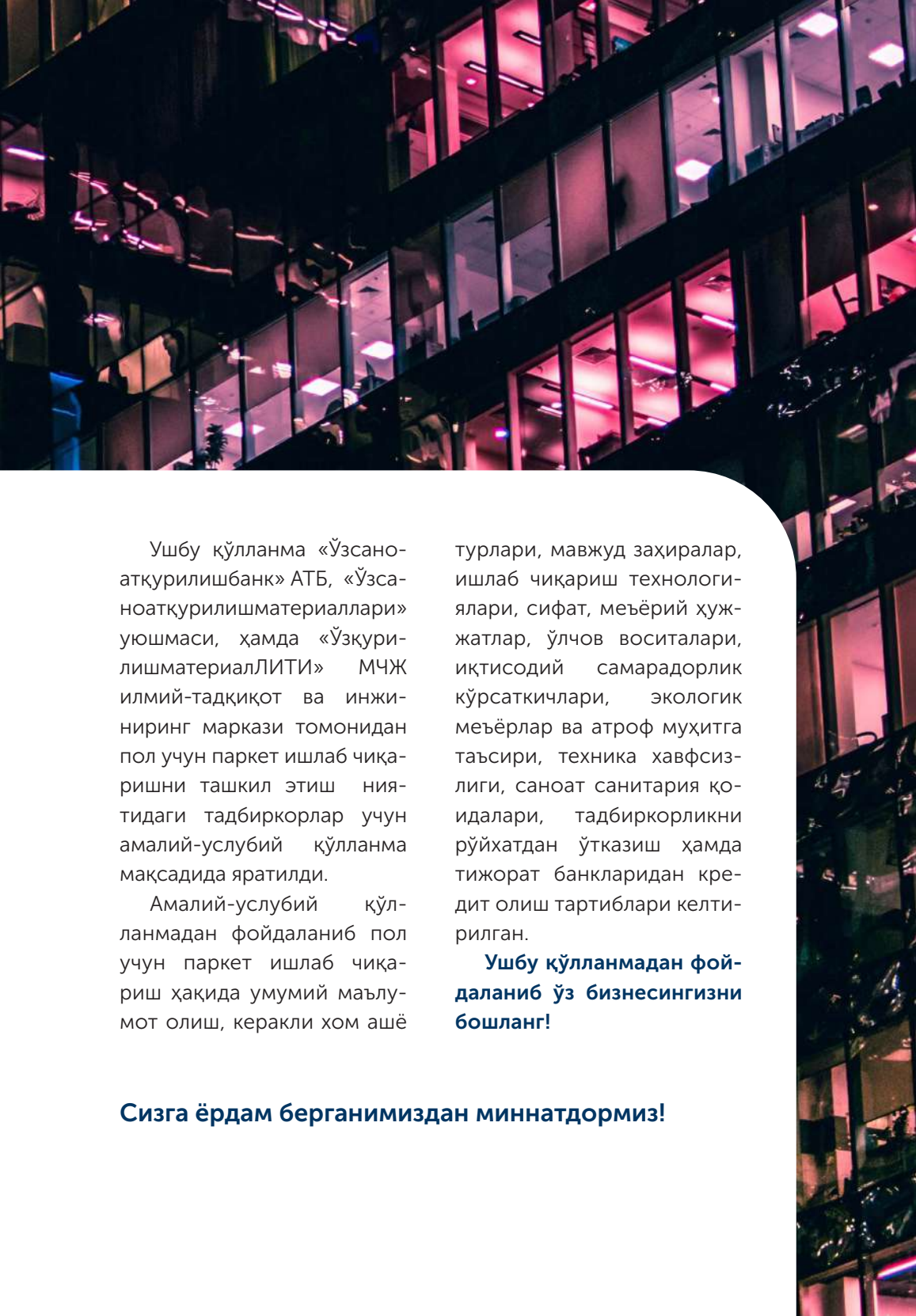
М.Абдувасиев - “ЎзқурилишматериалЛИТИ” МЧЖ илмий-тадқиқот ва инжиниринг маркази етакчи мутахассиси.

Ушбу қўлланма

“Ўзсаноатқурилишбанк” АТБ тухфаси ҳисобланади.

© “Ўзсаноатқурилишбанк” АТБ – 2021

© “ЎзқурилишматериалЛИТИ” МЧЖ – 2021

Ушбу қўлланма «Ўзсаноатқурилишбанк» АТБ, «Ўзсаноатқурилишматериаллари» уюшмаси, ҳамда «ЎзқурилишматериалЛИТИ» МЧЖ илмий-тадқиқот ва инжиниринг маркази томонидан пол учун паркет ишлаб чиқаришни ташкил этиш ниятидаги тадбиркорлар учун амалий-услубий қўлланма мақсадида яратилди.

Амалий-услубий қўлланмадан фойдаланиб пол учун паркет ишлаб чиқариш ҳақида умумий маълумот олиш, керакли хом ашё

турлари, мавжуд захиралар, ишлаб чиқариш технологиялари, сифат, меъёрий ҳужжатлар, ўлчов воситалари, иқтисодий самарадорлик кўрсаткичлари, экологик меъёрлар ва атроф муҳитга таъсири, техника хавфсизлиги, sanoat санитария қоидалари, тадбиркорликни рўйхатдан ўтказиш ҳамда тижорат банкларидан кредит олиш тартиблари келтирилган.

Ушбу қўлланмадан фойдаланиб ўз бизнесингизни бошланг!

Сизга ёрдам берганимиздан миннатдормиз!

МУНДАРИЖА

Кириш	6
I. Пол учун паркет материаллари ҳақида умумий маълумот	12
1.1 Пол учун паркет материаллари ишлаб чиқариш истиқболлари ва жаҳон тажрибаси	14
1.2 Пол учун паркет материалларининг турлари, ўлчамлари, физик-механик кўрсаткичлари	20
1.3 Пол учун паркет материалларининг муқобил қурилиш материалларидан афзалликлари	24

1.4 Ишлаб чиқариш ҳолати рақамларда	28	6.1 Экологик меъёрлар ва тартибга солувчи ҳужжатлар	60
II. Хом ашё турлари ва мавжуд заҳиралар	30	6.2 Экологик ҳужжатларни расмийлаштириш	64
III. Ишлаб чиқариш технологиялари	36	VII. Меҳнатни муҳофаза қилиш	66
IV. Сифат, меъерий ҳужжатлар ва ўлчов воситалари	42	7.1 Техника хавфсизлиги ва саноат санитария қоидалари	68
4.1 Стандарт ва сифат кўрсаткичлари	44	VIII. Тадбиркорлик субъектларини интернет тармоғи орқали давлат рўйхатидан ўтказиш механизми	74
4.2 Мувофиқлик сертификати ва уни online тарзда расмийлаштириш	48	IX. Янги ташкил этилган тадбиркорлик субъектларини молиялаштириш тартиби	76
4.3 Ўлчов воситалари ва уларни қиёслов кўриги	50	Фойдаланилган адабиётлар	78
V. Самарадорлик кўрсаткичлари	52		
VI. Экологик меъёрлар ва атроф муҳитга таъсири	58		

КИРИШ

Бунёдкорлик ишлари қий-
матининг 55-60 фоизини қури-
лиш материаллари ташкил эти-
ши, замонавий меъморчилик
янги, сифатли, арзон, енгил ва
энергия тежамкор, инноваци-

он маҳсулотларни талаб қили-
ши инobatга олинса, қурилиш
материаллари ишлаб чиқариш
соҳаси тараққиёти ва аҳамия-
тини ҳис қилиш ва англаш қи-
йин эмас.

Республикамызда ҳозирги кунда рақобатбардош маҳсулотларни ишлаб чиқариш ва экспорт қилиш бўйича барқарор ўсиш суръатларини таъминлаш мақсадида мавжуд қурилиш материаллари саноати корхоналарини модернизация қилиш, техник ва технологик янгилашга қаратилган таркибий ўзгартиришларни янада чуқурлаштириш юзасидан тизимли ишлар амалга оширилмоқда.

Бунда тармоқни жадал ривожлантириш ва диверсификация қилиш учун қулай шарт-шароитлар яратиш, республикада мавжуд маҳаллий минерал хом ашё ресурсларини қайта ишлашга инвестицияларни жалб қилиш ва бунинг натижасида қурилиш материалларини ишлаб чиқариш қувватларини юқори кўрсаткичларда бўлишини таъминлаш билан бирга

экспорт ҳажмларини оширишга алоҳида эътибор қаратилмоқда.

Бу, ўз навбатида, нафақат ички бозорни таъминлаш, балки хорижий давлатларга экспорт қилишга ҳам имконият яратмоқда. Умуман олганда, Ўзбекистонда қурилиш материаллари саноати ривожланиш учун жуда юқори салоҳиятга эга.

Қурилиш материалларининг таркибидаги биринчи паркет поллари бадий паркет, панелли паркет, блок паркет ва қаттиқ паркет тахталар тарзида бўлган. Паркет поллар тарихи тахминан XVI асрда Европада бошланади, унда хонанинг бутун узунлиги бўйлаб катта массив тахталардан ташкил топган «эман ғишлари» деб номланган пол қопламалари ишлаб чиқарила бошланган.

Европада зодагонларнинг уйларида поллар дастлаб турли хил тахталар билан қопланган эди. Пол қопламаларидан чизмалар ва безаклар орқали турли хил дарахтлардан ёғоч пол тўшамалари ҳосил қилинган. Турар-жой бинолари поллари оддий, содда ёғоч қопламалари билан ёпилган оддий ишланган ва бир хил турдаги тахталар лак билан бўялган содда кўринишда бўлган. Ўшанда оддий ҳажмдаги тахтани қаттиқ геометрик шаклдаги алоҳида тахталарга ажратиш ғояси пайдо бўлган.

Ўрта асрларда паркет аллақачон қасрлар, сарой заллари ва юқори даражадаги зодагонлар турар жойлари ички қисмининг ажралмас қисмига айланган.

I. ПОЛ УЧУН ПАРКЕТ МАТЕРИАЛЛАРИ ҲАҚИДА УМУМИЙ МАЪЛУМОТ

1.1 Пол учун паркет материаллари ишлаб чиқариш истиқболлари ва жаҳон тажрибаси

Паркет - бу ёғоч тахта тури. Паркет панели ундан фойдаланиш турига қараб қуйидагиларга ажратилади:

1. Блок паркет
2. Панел паркет
3. Ички паркет.

Ёғоч ўзи бунёдга келадиган, тайёр қурилиш материали, шунингдек маълум бир қурилиш материалларига хом ашё ҳам ҳисобланади. Ёғоч - нисбатан енгил ва мустаҳкам материалдир. Қуруқ қарағай ва қора қарағай ёғочининг зичлиги **500 кг/м³** га тенг. Ёғоч яхшигина иссиқлик сақловчи материал ҳамдир, бу эса деворлар ва кам қаватли уйлар том ёпмалари учун жуда муҳим кўрсаткичдир. Ёғочнинг юмшоқ материал бўлгани учун унга енгил ишлов бериш мумкин. Унинг бу хусусияти ёғоч конструкциялар тайёрлашни осонлаштиради. Ёғоч ташқи муҳит таъсирига чидамли ва шунинг учун ёғоч конструкциялари кимё саноатида кенг қўлланиб келинмоқда (металл конструкциялар кимёвий

агрессив муҳитда тез бузилади). У зарба ва такрорланувчи юктамалар таъсирига чидамли ва шунинг учун ёғоч конструкциялари кучли тебранишлар таъсирида бўлган кўприкларда ҳам юқори мустаҳкамликка эга.

Ёғоч конструкциялари ишончли, енгил ва етарли мустаҳкамликка эгадир, шунингдек яхлит бутун кесимли ёғоч материалдан турар-жой, умумий ва ишлаб чиқариш бинолари қуриш мумкин. Ёғочни сувга чидамли бўлиши учун унга синтетик махсус аралашма ва қўшимчалар билан ишлов бериш мумкин.

Ёғочга ҳозирги замон конструктив ва кимёвий ҳимоя қилиш воситалари билан ишлов бериш натижасида, унинг чиримаслик кўрсаткичини оширилиб, ундан узоқ муддат фойдаланиш имконияти яратилади. Ёғоч конструкциялари ёнувчан ҳисобланади. Аммо ҳозирги пайтда қўлланилаётган йирик кўндаланг кесимли ёғоч конструкцияларининг оловга

бардошлилик чегараси айрим қурилиш материаллари асосида ишлаб чиқилган конструкциялариникидан юқорироқдир. Тўғри технология орқали ишлаб чиқарилган паркет, табиий чиройли ва ишончли тахта бўлиши мумкин. Афсуски, ҳар бир паркет қопламалари ҳам ушбу талабларга жавоб бермаслиги мумкин. Паркетнинг сифати нафақат ишлатиладиган материалларнинг сифатига, балки ишлаб чиқариш жараёнининг хусусиятларига ҳам боғлиқдир. Паркетлар таҳминан битта технологик схема билан ишлаб чиқарилади, аммо ҳар бир ишлаб чиқарувчи ўз рецептлари ва "nou-hau" талаблари асосида ишлаб чиқариши натижасида паркетнинг сифат даражаси ошиши ҳам мумкин. Шунинг учун паркет қопламалари ишлаб чиқариш жараёнида олдиндан аниқлаб олинган қатъий рецепт ва стандарт талабларига амал қилиниши лозим.

Ҳозирда Андижон, Хоразм вилоятлари ва Тошкент шаҳрида жойлашган йирик корхона-

лар паркет пол материаллари ишлаб чиқариш фаолияти билан шуғулланмоқда.

Жумладан:

1. Андижон вилояти, Андижон шаҳридаги «MANSUR BUNYODKOR QURILISH» масъулияти чекланган жамияти

2. Хоразм вилояти, Гурлан тумани, Гурлан шаҳарчасидаги "ZARBDOR» хусусий корхонаси;

3. Тошкент шаҳри, Чилонзор тумани «LEYLA OSIYO DIZAYN» масъулияти чекланган жамияти томонидан "йиғилган паркет" ва бошқа турдаги паркет панеллар ёки плиталар ишлаб чиқарилмоқда.

Республикамизда рақобатбардош маҳсулотларни ишлаб чиқариш ва экспорт қилиш бўйича барқарор ўсиш суратларини таъминлаш, шунингдек, корхоналарни модернизация қилиш, техник ва технологик янгилашга қаратилган қурилиш материаллари саноатидаги таркибий ўзгартиришларни янада чуқурлаштириш юзасидан тизимли ишлар амалга оширилмоқда.

2019-2025 йилларда диверсификация қилиш ва маҳсулот турларини кенгайтириш ҳисобига қурилиш материаллари ишлаб чиқаришнинг мақсадли кўрсаткичлари

	факт		
	2018 й.	26,2	
Ёғоч плиталар ҳамда ёғочдан ва бошқа ёғочбоп материаллардан турдош плиталар	прагноз		2025 йилда 2018 йилга нисбатан динамика (фоизда) 1 526,7
	2019 й.	60	
	2020 й.	90	
	2021 й.	330	
	2022 й.	350	
	2023 й.	360	
	2024 й.	380	
	2025 й.	400	

2019-2021 йилларда қурилиш материаллари саноати соҳасида амалга ошириладиган истиқболли лойиҳалар рўйхати

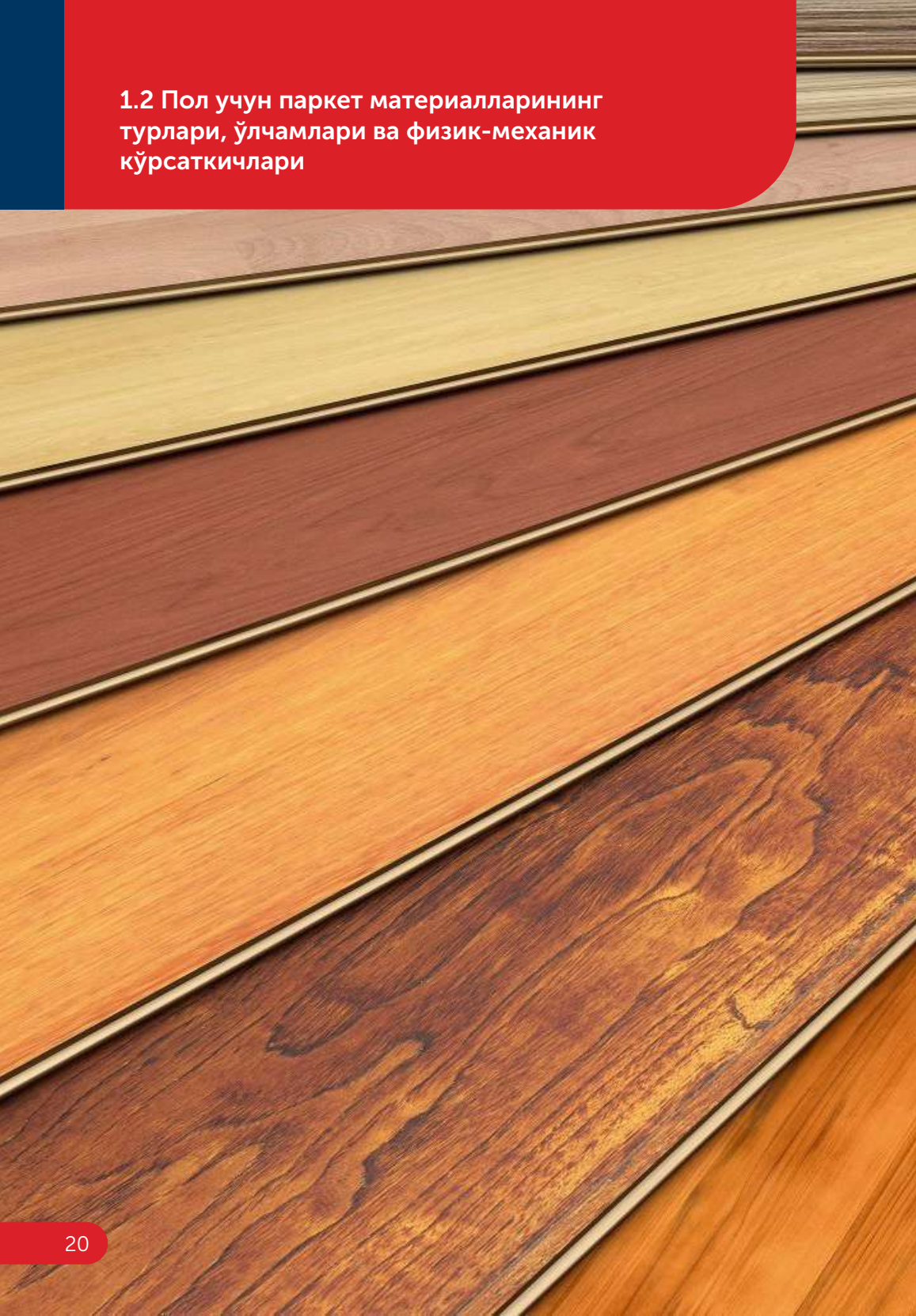
Худудлар	Лойиҳа номи	Ишлаб чиқаришлар сони	Умумий йиллик қуввати	Ажратиладиган кредитлар лимити (млн. долл.)
Қорақалпоғистон Республикаси	Ўзапоя, қамиш, сомон ва бошқа ўсимлик пояларидан ёғоч плиталар ишлаб чиқаришни ташкил этиш	3	180 минг куб м	20,0
Бухоро вилояти	Ўзапоя, қамиш, сомон ва бошқа ўсимлик пояларидан ёғоч плиталар ишлаб чиқаришни ташкил этиш	1	50 минг куб м	5,0
Сурхандарё вилояти	Ўзапоя, қамиш, сомон ва бошқа ўсимлик пояларидан ёғоч плиталар ишлаб чиқаришни ташкил этиш	1	150 минг куб м	7,0
Тошкент вилояти	Паркет ва ламинат ишлаб чиқаришни ташкил этиш	1	1,5 млн. кв. м	1,5
Фарғона вилояти	Ўзапоя, қамиш, сомон ва бошқа ўсимлик пояларидан ёғоч плиталар ишлаб чиқаришни ташкил этиш	1	10 минг куб м	1,5
Тошкент шаҳри	Паркет ва ламинат ишлаб чиқаришни ташкил этиш	1	1,5 млн. кв. м	1,5

Хорижда пол учун паркет қопламалари ишлаб чиқариш билан Kahrs (Швеция), Weitzer Parkett (Австрия), Haro Parquet (Германия), Tarkett/ Синтерос (Швеция-Сербия-Россия), Uprofloor/Карелия (Финляндия-Россия), Voen (Норвегия-Литва), Barlinek (Польша-Украина), Amber Wood

(Россия) корхоналари шуғулланади ва улар ўз навбатида дунё етакчилари ҳисобланишади. Умуман олганда паркет қопламалари ишлаб чиқаришнинг ушбу давлатларда ривожланишига сабаб уларнинг улкан ўрмонзор ва дарахтзорларга эга эканлиги асосий омил деб аташ мумкин.

1.2 Пол учун паркет материалларининг турлари, ўлчамлари ва физик-механик кўрсаткичлари

Пол учун ишлаб чиқариладиган паркетларнинг 3 хил тури мавжуд. Булар:

1. Панел паркет;
2. Композит (мозаика) паркет;
3. Ламинат паркет.

Панел паркет – икки қопламадан ташкил топган тузилишда ишлаб чиқарилади. Биринчи тузилишдаги тўртбурчак шаклда тахта толаларидан ташкил топган панеллар бўлса, иккинчиси қаттиқ ёғочдан ясалган майда панеллар қўринишида тайёрланади.

Панел паркетнинг ўлчамла-

ри: 80x80 см, қалинлиги 15-30 мм.

Маҳсулотлардаги асосий тасвир квадрат шаклга туширилган бўлади.

Композит (мозаика) паркет

- бу турдаги паркет 40x40 см ва 60x60 см гача ўлчамда ички жойлашуви кетма кет илгаксимон бўлиб, қирралари орқали бирига ўрнатилади. Композит паркетнинг бу турини мозаика деб ҳам аталишига сабаб, ундан пол қопламаси учун ҳар хил чизмаларни яратиш мумкин. Бу панел паркети елимлаш йўли билан полга ётқизилади.

Ламинат паркет - бу дизайни ва ишлаб чиқариш технологияси бўйича энг қийин паркет тури ҳисобланади. Уни ишлаб чиқариш учун бир неча турдаги ёғочлардан фойдаланилади. Ушбу турдаги паркет учун чинор ва эман дарахт турларининг энг машхур навларидан фойдаланилади. Паркет хонанинг муайян майдони учун

мўлжалланган ва ишлаб чиқилган схема бўйича жойлаштирилади. Ламинат тахта ҳарорат ва намликнинг ўзгаришига бардошли.

45% дан ортиқ намликда ҳам ўз сифатларини йўқотмайди. Ишлаб чиқариш технологияси композит ва панел паркет ишлаб чиқариш жараёнига ўхшайди.

Пол учун тайёрланадиган паркет учун керакли ёғочнинг физик-механик кўрсаткичлари.

Зичлик

Ёғоч маҳсулотларининг зичлиги бу – ёғоч оғирлиги унинг ҳажмига нисбатига айтилади. Ёғочнинг намлик кўрсаткичлари ўзгариб борган сари унинг зичлиги ҳам ўзгариб боради. Одатда ёғочнинг барча физик-механик кўрсаткичларини аниқлаш учун ўртача 12% намлик кўрсаткичи асос қилиб олинади. Шунга кўра, оғирлиги қанча катта бўлса, зичлиги ҳам шунча катта бўлади. 12% намлик кўрсаткичли ёғочлар зичлигига кўра 3 турга ажратилади. Булар:

1. Зичлиги паст ёғочлар – уларнинг кўрсаткичи **510 кг/м³** ва ундан паст;

2. Зичлиги ўртача ёғочлар – уларнинг кўрсаткичи **550-740 кг/м³** га тенг;

3. Зичлиги юқори ёғочлар – уларнинг кўрсаткичи **750 кг/м³** дан юқори.

Мустаҳкамлик

Мустаҳкамлик кўрсаткичи бу – ёғочга махсус механик қурилмалар орқали босим берилганда унга чидамлик кўрсаткичига айтилади. Ёғоч маҳсулотларининг ўртача мустаҳкамлик кўрсаткичи **130 МПа** га тенг.

Иссиқлик

ўтказувчанлик

Иссиқлик ўтказувчанлиги - бу ёғоч қалинлигининг иссиқликни бир сиртдан қарама қарши томонга ўтказиш қобилиятига айтилади. Ёғоч турлари, зичлиги, намлиги ва кесиш йўналишига қараб **0,17-0,31 Вт/(мК)** га тенг.

1.3 Пол учун паркет материалларининг муқобил қурилиш материалларидан афзалликлари

Барча қурилиш материалларида бўлгани каби паркет панеллари ўзига муқобил бўлган қурилиш материалларига нисбатан бир қатор афзалликларга эга. Қуйида асосий афзалликларини санаб ўтамиз.

1. Ташқи кўриниши (декорларнинг хилма-хиллиги ва танлаш имкониятининг кенглиги). Паркет ва ламинат поллар ишлаб чиқарувчилар замонавий тенденцияларга риоя қилган ҳолда ва харидорларга максимал танлов имкониятини тақдим этиш мақсадида доимий тарзда ўзларининг асортиментини кенгайтиришга интилишади. Бу эса ҳар доим

истемолчилар фойдасига хизмат қилиши аниқ.

2. Фойдаланиш муддати. Паркет полдан кўп йиллар фойдаланиш мумкин. Бундан ташқари ишлатилган паркетни қайта тиклаш мумкин, шундан кейин пол янги кўринишга эга бўлади. Лакланган паркет тахталарини уч мартагача силлиқлаш мумкин, натижада улардан фойдаланиш муддати 30-40 йилгача етади.

3. Нархи. Паркет полнинг нархи одатда муқобилларидан бироз баланд. Баъзи ҳолларда ушбу маҳсулотлар нархи деярли тенглашади. Аммо эътибор

беришимиз лозимки, паркет поллардан фойдаланиш муддати 30-40 йил эканлигини ҳисобга олсак, паркет полни истеъмолчилар томонидан маъқул кўрилиши табиийки ортади.

4. Табиийлиги. Паркет пол табиий маҳсулотлардан тайёрланади ва экологик жиҳатдан тоза. Атроф муҳитга ва инсон

организмига зарарли таъсир кўрсатмайди. Паркет пол бутунлай табиий ёғочдан ясалган, мантиқан ўйлаб қаралганда бу сизнинг уйингизда ёввойи табиатнинг бир зарраси мавжудлигидан далолат. Ушбу кўрсаткичлар орқали паркет поллар ишлаб чиқариш ва уни сотиш учун Сиз, бўлажак тадбиркорда ички ишонч ортиши табиий.

1.4 Ишлаб чиқариш ҳолати рақамларда

2021 йилда республикада барча турдаги қурилиш материаллари ишлаб чиқариш қўрсаткичи 24,2 трлн сўмни, 2026 йилда эса 41,5 трлн сўмни ташкил этиши режалаштирилган. Экспорт эса 2021 йилда 270 млн АҚШ доллари, 2026 йилга келиб эса 505 млн АҚШ долларига етказилиши прогноз қилинмоқда.

Шу билан бирга, соҳага жалб этилаётган инвестициялар миқдори 2021 йилда 1 610,0 млн АҚШ доллари, 2026 йилда 2 250,0 млн АҚШ долларини, маҳаллийлаштириш қўрсаткичлари эса 2021 йилда 905,1 млрд сўмни, 2026 йилга келиб эса 1 550,0 млрд сўмни ташкил этиши кутилмоқда.

II. ХОМ АШЁ ТУРЛАРИ ВА МАВЖУД ЗАҲИРАЛАР

Паркет пол ишлаб чиқариш учун бир қатор ёғочбоп дарахт навлари қатори павловния дарахтини ҳам хом ашё сифатида ишлатиш мумкин. Республикамизда павловния кўчатини экиш, уни кўпайтириш билан боғлиқ бир қатор тизимли ишлар амалга оширилмоқда.

Хусусан, республикада қурилиш материаллари, ёғоч ва ёғоч қириндилари хом ашё ишлаб чиқаришни ривожлантириш, мебель саноатида ёғоч маҳсулотларига бўлган эҳтиёжни қондириш, импорт ҳажмини кескин камайтириш, шунингдек, аҳолини муқобил энергияга бўлган эҳтиёжини қондириш мақсадида Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2020 йил 27 августдаги 520-сонли қарори қабул қилинди.

Қарор билан Республика бўйича тупроқ-иқлим шароитидан келиб чиқиб, сув танқис, ер ости сувлари 30 метрдан пастда жойлашган фойдаланил-

маётган захира майдонларда ҳамда ўрмон фондининг сув танқис ёки тупроғи шўр бўлган ерларида синов тариқасида 2020 — 2024 йилларда павловния дарахти плантацияларини барпо этишнинг прогноз кўрсаткичлари;

2020 — 2024 йилларда павловния дарахти плантацияларини барпо этиш учун талаб қилинадиган кўчатлар миқдорининг прогноз кўрсаткичлари тасдиқланди.

Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ҳокимликларига талабгорларга қишлоқ хўжалигига мўлжалланмаган ерлар ёки қишлоқ хўжалиги учун яроқсиз бўлган ерлар ёхуд қишлоқ хўжалигининг сифати ёмон ерлари ҳамда ўрмон фондига қарашли ерлардан — ўрмон билан қопланмаган ер участкалари павловния етиштириш учун ижара ҳуқуқи асосида ажратилишини таъминлаш топшириғи берилган.

Қарорга кўра ёғоч ва ёғоч

қириндили хом ашё ишлаб чиқаришни етарли хом ашё билан таъминлаш, мебель ишлаб чиқариш саноати самарадорлигини ошириш мақсадида павловния плантацияларини барпо этиш учун ҳар бир лойиҳага 100 гектардан кам бўлмаган ер майдони ажратилиши белгилаб берилди.

Мамлакатимизда сўнги 5-6 йилларда павловнияга қизиқиш ниҳоятда ортиб бормоқда. Павловния ер шарида мавжуд дарахтлардан нафақат энг тез ўсиши билан ажралиб туради, балки ҳаёлий гўзаллик кашф этиб гуллаши, қимматли ёғоч, асал, биомасса манбаи эканлиги билан қадрланади, у манзарали дарахт сифатида истироҳат боғлари, хиёбонларни безайди. Албатта, павловния мамлакатимизда янги ўсимлик бўлгани учун жуда кўп саволлар пайдо бўлади.

Павловния дарахтининг бир қанча турлари мавжуд.

Каталпа павловнияси – совуққа чидамлилиги бўйича 7

иқлимий ҳудудга ($-17,5^{\circ}$ дан $-12,5^{\circ}$ гача) тегишли. Гуллари йирик, оч пушти, попуксимон бўлиб, дарахтнинг энг юқорисидаги йирик шохларида йиғилган. Павловниянинг ушбу тури бошқаларига қараганда анча секин ўсади. 4 – ёшидан бошлаб энига қараб сезиларли ўсиши кузатилади ва йилига ўсиш 1-2 сантиметрни ташкил этади, бу эса йиллик нозик ҳалқалар ҳосил бўлишига олиб келади. Шу хоссаси туфайли Каталпифолия ёғочи энг қимматбаҳо ҳисобланади ва оддий, масалан Томентоза ёғочи га қараганда 3 баробар қиммат туради. Каталпифолия қанча узоқ вақт ўсса, йиллик ҳалқалари янада нозиклашаверади, нархиям ортаверади. Қулай иқлимий шароитда ва совуқ жойларда яхши ўсади.

Элонгат павловнияси - совуққа чидамлилиги бўйича 7 иқлимий ҳудудга ($-17,5^{\circ}$ дан $-12,5^{\circ}$ гача) тегишли. Элонгат Павловнияси энг тез ўсувчи турлардан бири бўлиб, танаси

тик турувчи, кенг конуссимон тожли дарахтдир. Тўпгули сурпургисимон оч пушти, 30 сантиметр узунликкача боради. Ушбу тур Марказий Европанинг Италия, Испания каби илиқ ҳудудларида етиштиришга мосдир. Тез ўсанлиги сабабли Элонгата биомасса олиш мақсадида ҳам етиштиришга жуда қулайдир. Мазкур тур Ўзбекистоннинг деярли ҳамма жойида ўсади, лекин Томентоза ва ШанТонг турлари каби кенг омалашмаган.

Фартуней павловнияси – совуққа чидамлилиги бўйича 8 иқлимий ҳудудга (-12° дан $-6,5^{\circ}$ С гача) оид. Фартуней павловнияси иссиқсевар тур бўлиб, танаси жуда тўғри ўсувчи, дарахт танасининг юқорисида жойлашган тожи узунчоқ кўринишда бўлиб, баландлиги 30 метргача етади. Мазкур тур ёғочининг жуда юқори сифати билан таърифланади. Соф фортуней бугунги кунда кам учрайди, унинг ўрнига Томентоза ва Шан Тонг турларининг дурагайи кўп етиштирилади.

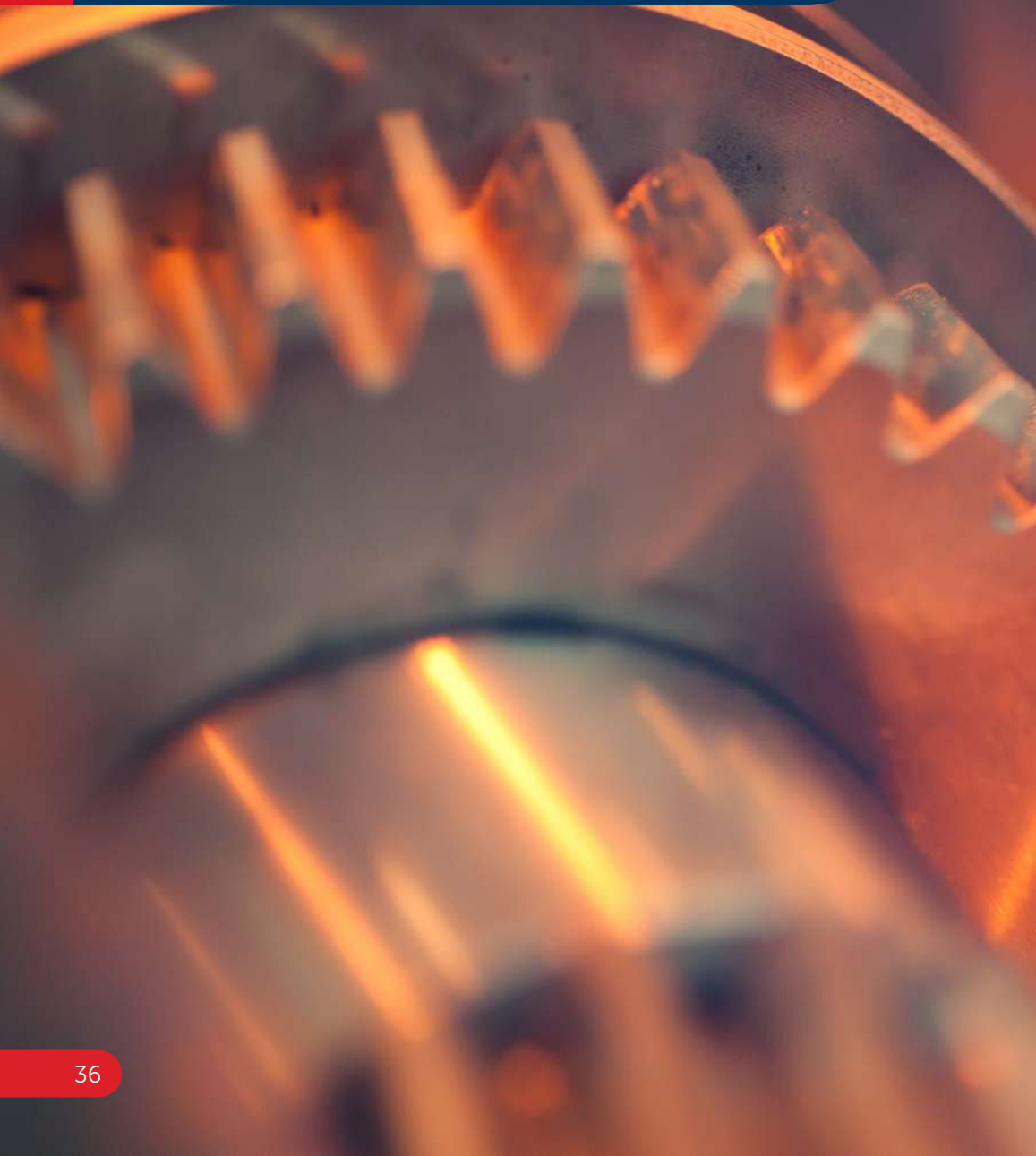
Шан Тонг павловнияси – совуққа чидамлилиги бўйича 6 иқлимий ҳудудга ($-23,5^{\circ}$ до -18° С) тегишли.

Чатиштиришдан олинган Шан Тонг дурагайида совуққа чидамлилик, тез ўсиш, тананинг тўғри ўсиши, дарахт тожининг узунчоқ шакли ва чиройли гуллаши каби белгилар мужассамлаштирилган. Шан Тонг тури ер шарининг барча ҳудудларида ўстирилиши мумкин, хоҳ совуқ, хоҳ иссиқ бўлсин. Тожининг узунчоқ шакли туфайли 1 гектар ерга кўп сонли дарахт ўтказилиши мумкин. Шан Тонг ҳозирги кунда қимматли ёғоч, кўп миқдорда биомасса олиш учун плантациялар яратишга жуда мос павловния тури ҳисобланади. Павловния турлари ва навларининг хусусиятларини ўрганиш, инсон яратган Шан Тонг дурагайини ҳамма талабларга жавоб берадиган сифатли ёғоч берадиган, кўп миқдорда биомасса олинадиган, шунингдек кўкаламзорлаштириш учун манзарали дарахт сифатида етиштириш мумкин деган хулосага келиш имконини берди.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2020 йил 27 августдаги 520-сонли қарорига кўра республика бўйича тупроқ-иқлим шароитидан келиб чиқиб, сув танқис, ер ости сувлари 30 метр чуқурликда жойлашган фойдаланилмаётган захира майдонларда ҳамда ўрмон фондининг сув танқис ёки тупроғи шўр бўлган ерларида синов тариқасида 2022 – 2024 йилларда павловния дарахти плантацияларини барпо этишнинг прогноз кўрсаткичлари

Худудлар	Шундан, йиллар бўйича:					
	2022 йил		2023 йил		2024 йил	
	Захира ерларда	Ўрмон фонди ерларида	Захира ерларда	Ўрмон фонди ерларида	Захира ерларда	Ўрмон фонди ерларида
Андижон	140	22	210	24	245	27
Бухоро	-	7	-	8	-	10
Жиззах	60	16	90	18	120	20
Қашқадарё	-	23	-	25	-	29
Навоий	-	8	-	9	-	10
Наманган	120	30	130	33	150	38
Самарқанд	100	30	150	33	175	38
Сурхондарё	-	14	-	16	-	18
Сирдарё	60	6	90	6	120	10
Тошкент	250	32	300	26	300	30
Фарғона	140	22	210	25	245	29
Жами:	870	210	1180	223	1355	259

III. ИШЛАБ ЧИҚАРИШ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИ

Ҳар бир ишлаб чиқарувчининг паркет ишлаб чиқариш технологияси тахминан бир хил. Фарқлар фақат босқичлар кетма-кетлигида ва баъзи бир ишлов бериш усулларида. Бундан ташқари, маҳсулот сифати ишлаб чиқарувчининг ишлаб чиқариш жараёнига муносабати ва ишнинг ҳар бир босқичида назоратига боғлиқ. Паркет поллар ишлаб чиқариш жараёнида ҳам ашёни паркет пол ишлаб чиқариш жараёнига тайёрлаш ниҳоятда зарурдир. Демак:

1. Дастлабки босқичда, қимматбаҳо ёғоч керакли параметрларда кесиб олинади. Кейин улар тўғри геометрик шаклларга келтирилади.

2. Тайёргарлик босқичи. Ёғоч омборда ёки сақлаш жойида бўлган даврда уни ке-

йинги ишларга пухта тайёрлаш муҳимдир. Механик шикастланиш ва бошқа нуқсонлар мавжудлигини текшириш керак. Бузилган ёки зарар етган ҳам ашёнинг ишлашига йўл қўйилмайди.

3. Сараланган маҳсулотларни қуриштириш. Махсус қуриштириш хоналарида ёғоч турлари бир неча ой давомида юқори ҳарорат таъсирида қурийдилар. Сўнгра, ҳам ашё ультрабинафша нурланиш таъсирида камерада қурилади.

Паркет полларни ишлаб чиқаришда фақат энг қимматбаҳо ёғоч турлари қўлланилади. Анъанавий материаллар - эман, ёнғоқ, қайин, чинор, зайтун, гилос дарахти ва бошқалар ҳисобланади. Ишлаб чиқариш жараёнида ҳар хил ёғоч турларини

бирлаштириш талаб этилиши ҳам мумкин.

Эндиги навбат паркет пол ишлаб чиқариш жараёни. Жараён мураккаб эмас. Уни қисқача баён этамиз.

Паркет тахтасининг олд қатламини яратиш. Махсус кесиш ускуналари орқали қимматбаҳо ёғочдан тайёрланган тахта олдиндан белгиланган ўлчамдаги тахталар шаклида кесилади. Панеллар керакли геометрик шакилларга келтирилиб сирти тозалаш учун фрезалаш машинасида ишлов берилади.

Паркет тахта қатламларини ёпиштириш. 2 та қатлам тахталари паркет тахтасининг олд қатламига махсус елим билан ёпиштирилади. Учинчи қатлам иккинчи қатламга ёпиштирилади, шунда бу қатламларнинг

ёғоч толалари ўзаро перпендикуляр жойлашган бўлади.

Охирги босқич. Охирги босқичда силлиқланган юза қисмини лаклаш, қоплама пуркаш, рангли бўёқлар орқали бўяш ёки мой билан сингдириш ишлари бажарилади. Сўнгра тайёр бўлган паркет полларни қадоқлаш ишларини бошлашингиз ва уни турли пол юзаларини қоплаш мақсадида ишла тиш мумкин.

Бир томондан, паркет ишлаб чиқариш жараёни ҳамма жойда бир хил, иккинчидан, ҳар бир фабриканинг ўзига хос ишлаб чиқариш технологияси ва мавжуд ускуналар - ишлаб чиқаришни автоматлаштирадиган ва уни энг юқори сифатга келтирадиган барча қурилмалар ҳисобланади.

Юқорида келтирилган паркет ишлаб чиқариш технологиясининг электр энергия сарфи.

Номланиши	Бирлик	Электр энергия	Электр энергия нархи. кВт/сўм	Умумий Электр-энергия нархи. минг сўм
Талаб этиладиган қувват	кВт/соат.	13.1	450.0	5 895,0
Йиллик қувват сарфи	минг. кВт.	3.995		1 797 975,0
1м ³ паркет панеллари ишлаб чиқариш учун талаб этиладиган электр-энергия сарфи	кВт/м ³	13.1		5,8

Пол учун паркет материаллари ишлаб чиқариш технологик линияларининг дастлабки нархлари

1. Россия Федерациясида ишлаб чиқарилган V-HOLD PL7226A технологик линияси. Дастлабки нархи – 121 000 АҚШ доллари.

2. Хитой Халқ Республикасининг Hangjiagang Fenghua

Machinery Co., Ltd. томонидан ишлаб чиқарилган технологик линия. Дастлабки нархи - 128 000 АҚШ доллари.

Ушбу линия ишга туширилиши натижасида 10-16 нафар янги иш ўрни яратилиши мумкин.

IV. СИФАТ, МЕЪЕРИЙ ҲУЖЖАТЛАР ВА ЎЛЧОВ ВОСИТАЛАРИ

4.1 Стандарт ва сифат кўрсаткичлари

Ўзбекистон Республикасининг “Стандартлаштириш тўғрисида”ги Қонунига асосан барча маҳсулот ва хизматлар тегишли тартибда стандартлар асосида ишлаб чиқарилиши қатъий белгилаб қўйилган.

Шунинг учун паркет поллар белгиланган стандарт талаблари доирасида ишлаб чиқарилиши зарур. Ушбу стандартларни Ўзбекистон Республикаси Инвестициялар ва ташқи савдо

вазирлиги ҳузуридаги Техник жиҳатдан тартибга солиш агентлигининг Стандартлар институтидан сотиб олиш мумкин.

Норматив ҳужжатларда паркет пол ишлаб чиқариш, уларни сақлаш, хом ашёни танлаш, хом ашё таркибида sanoat чиқиндиларидан фойдаланиш тартиби, маҳсулотни ташиш даврий сифат кўрсаткичларини текшириб бориш каби талаб ва тавсиялар келтирилади.

Паркет поллар ишлаб чиқариш ва у билан боғлиқ жараёнларни амалга ошириш учун зарур стандартлар:

Стандарт рақами	Стандарт номи
ГОСТ 4.223-83.	Паркет маҳсулотлари. Номенклатура кўрсаткичлари
ГОСТ 862.3-86	Паркет маҳсулотлари. Паркет тахталар. Техник шартлар.
ГОСТ 862.2-85	Паркет маҳсулотлари. Паркет мозаикалар. Техник шартлар
ГОСТ 862.4-87	Паркет маҳсулотлари. Паркет тахталар.
ГОСТ 862.1-85	Паркет маҳсулотлари. Паркет. Техник шартлар.
ГОСТ 32304-2013	Куруқ технологик толали плиталарга асосланган ламинат тахта. Техник шартлар.
ГОСТ 28015-89	Бир қаватли ёғоч тахта плиталари. Техник шартлар.
ГОСТ 8673-93	Плиталар. Техник шартлар.
ГОСТ 30427-96	Умумий фойдаланиш учун фанера. Ташқи кўриниши бўйича таснифлашнинг умумий қоидалари.
СН 2.2.4/2.1.8.566	Санитария меъёрлари ва қоидалари. Саноат тебраниши, турар жой ва жамоат биноларида тебраниш.
ГОСТ 8242-88	Қурилиш учун ёғоч ва ёғочдан тайёрланган материаллардан тайёрланган профиль қисмлари. Техник шартлар.
СНиП 2.03.13-88	Поллар
СанПин 2.1.2.1002-00	Турар-жой бинолари ва уларга қўйиладиган санитария-эпидемиологик талаблар.

Бундан ташқари, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 23 майдаги “Қурилиш материаллари саноатини жадал ривожлантиришга оид қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”-ги ПҚ-4335-сонли қарорининг 6-илоvasи “2021 йилнинг 31 декабрига қадар давлат томо-

нидан қўллаб-қувватлаш орқали қабул қилинадиган қурилиш материаллари соҳасидаги халқаро стандартлар рўйхати”га мувофиқ 2019 йилда 340 та, 2020 йилда 542 та халқаро стандартлар қабул қилинди, 2021 йилда яна 505 та халқаро стандарт қабул қилиш режалаштирилган.

4.2 Мувофиқлик сертификати ва уни online тарзда расмийлаштириш

Жараён оддий ва унда инсон омили иштироки камайтирилган. Паркет поллар ишлаб чиқариш учун мувофиқлик сертификатини масофадан туриб олиш мумкин. Бунда Сиз **singlewindow.uz** электрон платформасига кирасиз, **ариза тақдим этиш** тугмачасини босган ҳолда ўз маълумотларингизни киритасиз.

Аризангиз кўриб чиқилди ҳамда **3 иш куни** ичида тегишли мутахассислар келиб, Сиз ишлаб чиқараётган паркет

поллардан наъмуналар олади. Маҳсулотни тегишли тартибда лаборатория синовларида текширади, стандарт талабларга жавоб берган тақдирда Сизга мувофиқлик сертификати берилади.

4.3 Ўлчов воситалари ва уларни қиёслов кўриги

Паркет учун пол материалларини ишлаб чиқаришда турли хил ўлчов воситаларидан, хусусан узунлик ўлчов инструменти, чегаравий ясси узунлик ўлчовлари, соат индикаторлар, штангенциркул каби ўлчов воситаларидан фойдаланилади.

Ушбу ўлчов воситалари қурилиш материалнинг сифати, стандарт талабларда белгиланган геометрик ўлчамлардан, оғирликлардан четга чиқмаганлиги каби муҳим факторларни

доимий назорат қилиш учун зарур ҳисобланади.

Ушбу ўлчов воситалари Ўзбекистон стандартлаштириш, метрология ва сертификатлаштириш агентлигининг 2019 йил 30 июлдаги «Метрология текширувидан ўтказилиши лозим бўлган ўлчов воситалари туркумларининг рўйхатини тасдиқлаш тўғрисида» ги **3174-сон буйруғи**га асосан **Миллий метрология институти томонидан қиёслов кўригидан ўтказилади.**

V. САМАРАДОРЛИК КЎРСАТКИЧЛАРИ

29%

● 167 +4.19%

● 170 -7.55%

● 141 +1.2%

● 95 +3.39%

● 46 +6.56%

● 15 +1.73%

29%

Паркет тахта материалларини ишлаб чиқариш учун тайёр маҳсулот таннархига таъсир этувчи асосий омиллардан бири бу ёғоч пиломатериалларнинг нархи ҳисобланади. Чунки пиломатериал асосий хом-ашё ҳисобланиб, нархлари биржа савдолари натижаларига кўра ўсиб ёки камайиб борувчи

ҳисобланади. Жумладан йилига 5,0 минг метр куб паркет пол ишлаб чиқариш учун 2,75 минг тонна ёғоч таълаб этилади. Ҳозирги кунда ёғочнинг бозор нархи 2,85 млн сўмни ташкил этишини ҳисобга олсак, ёғоч учун йилига 14,25 млрд сўм сарфланади.

Паркет ишлаб чиқаришда хом-ашё материалларига кетадиган харажатлар

Хом ашё тури	1м ³ га материал сарфи, кг	Нархи, сўм/кг	Шу жумладан 1м ³ учун сарф этилган хом ашё, сўм	5 минг метр куб паркет панеллари учун йиллик харажатлар, минг сўм
Ёғоч кириндиси	700	4071,0	2 850 000	14 250 000 000
Лак	2.5	24000.0	60 000	300 000 000
Электр-энергия	13.1кВт/м ³	450,0	5 895	29 475 000
Жами:			2 915,895 сўм/м ³	14 579 475 000 сўм/йил
Транспорт харажатлари: (жами харажатларнинг 3,0%)			437 384 250	15 016 859 250
Хом-ашёларни сақлаш харажатлари: (жами харажатларнинг 1,0%)			145 794 750	14 725 269 750
Жами (транспорт ва сақлаш харажатлари қўшиб ҳисоблаганда) харажатлар:			583 179 000	15 162 654 000
Ишлаб чиқарувчининг фойдаси: (жами харажатларнинг 30,0%)			4 548 796 200	19 711 450 200
Умумий:				19 711 450 200

Изох: Паркет полнинг қалинлигига қараб унинг юзаси (кв метр) миқдори ўзгариб боради. Мисол учун 1м³ ёғочдан 1,5 см қалинликдаги 66 кв метр паркет пол қопламаси ишлаб чиқариш мумкин.

Ишлаб чиқариш жараёнида сарфланадиган электр энергияси миқдорини ҳисоблаш мақсадида йилига 5,0 минг метр куб бўлган паркет пол материалларини ишлаб чиқариш корхонаси танлаб олинди.

Агарда паркет тахта материалларини ишлаб чиқариш заводи бир йилда ўртача 300 кун, 8 соатдан иборат 2 сменада фаолият кўрсатади деб ҳисобласак, у ҳолда бир кундаги материаллар сарфи қуйидагича:

Паркет тахта материалларини ишлаб чиқариш вақтлар оралиғи кесимида

VI. ЭКОЛОГИК МЕЪЁРЛАР ВА АТРОФ МУҲИТГА ТАЪСИРИ

6.1 Экологик меъёрлар ва тартибга солувчи ҳужжатлар

Экология – тирик жонзотларнинг яшаш шароити ва уларнинг ўзлари яшаб турган муҳит билан ўзаро мураккаб муносабатлари ва шу асосда туғилган қонуниятларни ўрганеди, инсоннинг табиат билан ўзаро таъсирини энг мақбул тарзда ишлаб чиқаради. Экологик назорат атроф муҳитни муҳофаза қилиш ва табиий ресурслардан оқилона фойдаланиш соҳасидаги қонун ҳужжатлари талаблари бузилишининг олдини олиш, уни аниқлаш ва унга чек қўйишга, табиатни муҳофаза қилиш фаолияти самарадорлигини оширишга қаратилган давлат ва жамоатчилик чора-тадбирлари тизимидир.

Ўзбекистон Республикасининг 1992 йилдаги 9 декабрдаги **«Табиатни муҳофаза қилиш тўғрисида»**ги ҳамда 1996 йил 27 декабрдаги **«Атмосфера ҳавосини муҳофаза қилиш тўғрисида»** Қонунлари табиий муҳит шароитларини сақлашнинг, табиий ресурслардан

оқилона фойдаланишнинг ҳуқуқий, иқтисодий ва ташкилий асосларини белгилаб беради. Қонуннинг мақсади инсон ва табиат ўртасидаги муносабатлар уйғун мувозанатда ривожланишини, экология тизимлари, табиат комплекслари ва айрим объектлар муҳофаза қилинишини таъминлашдан, фуқароларнинг қулай атроф муҳитга эга бўлиш ҳуқуқини кафолатлашдан иборатдир.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 30 октябрдаги “2030 йилгача бўлган даврда Ўзбекистон Республикасининг атроф муҳитни муҳофаза қилиш концепциясини тасдиқлаш тўғрисида”ги ПФ-5863-сонли фармониға биноан:

- экологик жиҳатдан энг кам хавф туғдирувчи материаллардан, маҳсулотлардан, ишлаб чиқариш объектлари ва бошқа объектлардан устувор даражада фойдаланиш;

- иқтисодиётни экологи-

ялаштириш, табиатдан фойдаланишнинг иқтисодий механизмларини жорий қилиш, экологик жиҳатдан энг кам хавф туғдирувчи материаллар, маҳсулотлардан, ишлаб чиқариш объектлари ва бошқа объектлардан устувор даражада фойдаланиш;

- янгидан фойдаланишга топширилаётган ишлаб чиқариш қувватларининг атмосфера ҳавосини ифлослантирувчи стационар манбаларида самардорлиги **99,5 фоиздан** паст бўлмаган чанг ва газларни тугиб қолувчи қурилмалар қўлланилишини таъминлаш;

- амалдаги ишлаб чиқариш қувватларининг атмосфера ҳавосини ифлослантирувчи стационар манбаларида самардорлиги **95 фоиздан** паст бўлмаган чанг ва газларни тугиб қолувчи қурилмалар қўлланилишини таъминлаш каби топшириқларидан келиб чиқиб қурилиш материаллари sanoа-тидаги мавжуд ишлаб чиқариш

корхоналари ва янгидан ташкил этиладиган корхоналарга ушбу талаблар белгиланган.

Инсоният ҳаёти уни ўраб турган табиий муҳит билан узвий боғлиқ бўлиб, буни тасдиқлайдиган манбаалар ҳар қадамда учраб туради. Жаҳон кўламида жадал суръатлар билан кечаётган фан-техника инқилоби одамларнинг меҳнат шароити, турмуш даражаси яхшиланишига ижобий таъсир этиш билан бирга у туғдирган экологик ўзгаришлар, ўз навбатида, инсониятга, уни ўз бағрида сақлаётган она табиатга асоратли таъсир кўрсатмоқда. Бизни ўраб турган табиатни чиндан ҳам она десак бўлади. Чунки у бутун борлиқни ҳаётбахш нафаси билан таъминлаб туради, тўйдиради, кийинтиради. Ана шундай марҳаматли табиатнинг озор топиши у билан бевосита одамзод ва жониворларни тахликага солиб қўйиши мумкин. Азот оксидларининг чиқариб ташланиши криоген

техникада ва уй шароитида хлор-фтор-карбонатларнинг кенг қўламда қўлланилиши Ернинг озон қаватини сақлаш муаммосини кескинлаштириб юборади.

Ҳозирги замон фан-техника тараққиёти, шунингдек табиатга антропоген (инсоннинг бевосита қатнашиши) таъсир этишнинг тобора кучайиши натижасида табиий омилларнинг ўзаро боғланиши маълум даражада мувозанатдан чиқмоқда, бу эса ер юзида ҳаётий жараён рисоладагидек кечишига хавф солмоқда. Шу боисдан табиий муҳитни асраш муаммолари кўп жиҳатдан экологик тадқиқотлар билан боғланади.

Табиий бойликлардан оқилана фойдаланишдан табиатда рўй берадиган жараёнларнинг ўзаро боғлиқлиги ва ривожланиш қонуниятлари ҳақидаги билимлар катта аҳамиятга эга. Бусиз табиий жараёнларга баҳо бериш, уларни ҳисобга олиш, табиатга, табиат компонент-

ларига кўрсатилган ҳар қандай таъсирнинг келажакда қандай оқибатларга олиб келишини олдиндан билиш мумкин эмас. Инсон табиатдан фойдаланганда ва унга таъсир кўрсатаётганда билиши ва фаолиятида амал қилиш зарур бўлган, асосан, **5 қонуният** мавжуд:

1) Табиатдаги барча компонент ва элементлар ўзаро бир-бирлари билан боғланган, ўзаро таъсир этиб, муайян мувозанатда бўлиб, уйғунлик ҳосил қилган. Бирон компонент ёки элемент ўзгарса, бутун табиий комплекда ўзгариш рўй беради;

2) Табиатда тўхтовсиз модда ва энергиянинг айланма ҳаракати рўй бериб туради. Бу ҳаёт асоси;

3) Табиий жараёнларнинг ривожланишида муайян даврийликлар мавжуд (суткалик, йиллик, 12 йиллик, 33-35 йиллик ва кўп йиллик);

4) зоналик;

5) регионаллик.

6.2 Экологик ҳужжатларни расмийлаштириш

Экологик назорат объектлари қуйидагилардан иборат:

ер, ер ости бойликлари, сувлар, ўсимлик ва ҳайвонот дунёси, атмосфера ҳавоси атроф муҳитга таъсир кўрсатувчи табиий ва техноген манбалар атроф муҳит ифлосланишига ва табиий ресурслардан нооқилона фойдаланилишига олиб келиши, фуқароларнинг ҳаёти ва соғлиғига таҳдид солиши мумкин бўлган фаолият, ҳаракат ёки ҳаракатсизлик.

Экологик назоратнинг турлари:

давлат экологик назорати;
идоравий экологик назорат;
ишлаб чиқариш экологик назорати;

жамоатчилик экологик назорати.

Ҳар қандай янги лойиҳа бўйича ишлаб чиқариш корхонасини ташкил этилишида **экология йўналиши бўйича 5**

та норматив-ҳужжат ишлаб чиқилиши мажбурий тарзда қонунчилигимиз билан мустақамланиб қўйилган. Булар:

АМТА – атроф муҳитга таъсири аризаси ҳақидаги ҳужжат;

ЭОА – экологик оқибатлар аризаси ҳақидаги ҳужжат;

ПДВ – атмосфера қатламига чиқариладиган ташламалар ҳақидаги норматив;

ПДС – ер қатламига чиқариладиган зарарли чиқинди оқавалар ҳақидаги норматив. Агар чиқинди сувлар канализация тармоғига уланса **КЭН** нормативи ишлаб чиқарилади;

ПДО – ишлаб чиқариш корхонасининг фаолияти давомида ажраладиган саноат ва маиший чиқиндиларнинг ҳудудга ва атрофга жойлаштирилиши ҳақидаги норматив. Агар чиқиндилар экологик сертификатланган бўлса компенсацион тўловларга тортилмайди.

VII. МЕҲНАТНИ МУҲОФАЗА ҚИЛИШ

7.1 Техника хавфсизлиги ва саноат санитария қоидалари

Ўзбекистон Республикасида хавфсиз ва қулай меҳнат шароитида ишлаш юзасидан фуқароларнинг ҳуқуқлари Ўзбекистон Республикаси Конституциясида (37-модда) мустаҳкамланиб қўйилган. Ушбу конституциявий кафолатни амалда рўёбга чиқарилишига қаратилган аниқ чора тадбирлар Ўзбекистон Республикасининг Меҳнат кодексига, «Меҳнатни муҳофаза қилиш тўғрисида»ги қонунда, бошқа бир қатор қонунлар ва қонун ости норматив ҳужжатларида белгиланган.

Меҳнат муҳофазаси - инсоннинг меҳнат жараёнидаги хавфсизлиги, сиҳат-саломатлиги ва иш қобилиятининг сақланишига қаратилган тадбирлар. Қонун ҳужжатларида меҳнат жараёнида қўлланиладиган ижтимоий-иқтисодий, ташкилий, техник, санитария-гигиена, даволаш-профилактика чора тадбирлари белгилаб қўйила-

ди. Меҳнат қилувчи шахс хавфсизлиги, саломатлиги, меҳнат қилиш қобилиятини ҳимоялаш, соғлом меҳнат шароитлари яратиш, касб касалликлари юз бериш хавфини олдини олиш, ишлаб чиқаришда жароҳатланишларга йўл қўймаслик кабилар меҳнат муҳофазаси олдидаги вазифалар ҳисобланади.

Меҳнат муҳофазасига оид талаблар ва стандартлар Меҳнат кодекси, «Меҳнатни муҳофаза қилиш тўғрисида»ги қонун талаблари асосида ишлаб чиқариладиган корхона ва ташкилотларнинг ички меҳнат тартиби қоидалари, жамоа шартномалари, тармоқ ёки минтақавий жамоа келишувлари, корхоналарнинг бошқа ички норматив ҳуқуқий ҳужжатларида, муайян соҳа, касб, иш жойларига оид бўлган Меҳнат муҳофазаси стандартларида белгилаб қўйилади. Мулкчилик шакли ва ҳўжалик юритиш усулидан

катъий назар барча корхона, муассаса, ташкилотлар ўз ходимлари учун соғлом ва хавфсиз меҳнат шароитини яратиши, хавфсизлик техникаси чораларини кўриши, меҳнатни муҳофаза қилиш хизматларини ташкил этиши, бошқа ташкилий техник тадбирларни амалга ошириши шарт.

Меҳнатни муҳофаза қилиш — бу тегишли қонун ва бошқа меъёрий ҳужжатлар асосида амал қилувчи, инсоннинг меҳнат жараёнидаги хавфсизлиги, сиҳат-саломатлиги ва иш қобилияти сақланишини таъминлашга қаратилган ижтимоий-иқтисодий, ташкилий, техникавий, санитария-гигиена ва даволаш-профилактика тадбирлари ҳамда воситалари тизимидан иборат.

Ходимларга техника хавфсизлиги, ишлаб чиқариш санитарияси, ёнғин чиқишдан сақланиш ва меҳнатни муҳофа-

за қилишнинг бошқа қоидалари ҳақида йўл-йўриқлар бериш ҳамда ходимларнинг меҳнатни муҳофаза қилишнинг ҳамма талабларига риоя этишларини доимий равишда текшириб бориш вазифаси иш берувчи зиммасига юклатилади.

Меҳнат муҳофазасида қуйидаги асосий тушунчалар қўлланилади:

жамоавий ҳимоя воситалари — тузилиши ёки вазифаси жиҳатидан ишлаб чиқариш биноси ва ишлаб чиқариш жараёни билан боғлиқ бўлган, ходимларга зарарли ишлаб чиқариш омили ва (ёки) хавфли ишлаб чиқариш омили таъсирининг олдини олиш ёки уни камайтириш, шунингдек ифлосланишлардан ҳимоя қилиш учун мўлжалланган техник воситалар ва бошқа воситалар;

зарарли ишлаб чиқариш омили — таъсири ходимнинг касб касаллигига чалинишига

олиб келиши мумкин бўлган ишлаб чиқариш омили;

иш ўрни — меҳнат фаолияти жараёнида ходимнинг доимий ёки вақтинчалик бўлиш жойи;

ишлаб чиқариш фаолияти — маҳсулот ишлаб чиқариш, хом ашёни қайта ишлаш, ишлар бажариш, хизматлар кўрсатиш чоғида амалга ошириладиган ҳаракатлар йиғиндиси;

ишлаб чиқаришдаги бахтсиз ҳодиса — ходимнинг иш берувчининг ҳудудида ҳам, унинг ташқарисида ҳам ўз меҳнат вазифаларини бажариши билан боғлиқ ҳолда, шу жумладан иш берувчи томонидан берилган транспортда иш жойига келадиган ёки ишдан қайтаётган вақтда меҳнатда майиб бўлишига ёки соғлигининг бошқача тарзда шикастланишига олиб келган ва ходимни бошқа ишга ўтказиш заруратига, у касбга оид меҳнат қобилиятини вақтинча ёки турғун йўқоти-

шига ёхуд вафот этишига сабаб бўлган ҳодиса;

касб касаллиги — ходимнинг унга зарарли ишлаб чиқариш омили ёки хавfli ишлаб чиқариш омили таъсири натижасида юзага келган ва унинг касбга оид меҳнат қобилиятини вақтинча ёхуд турғун йўқотишига сабаб бўлган ўткир ёки сурункали касаллиги;

меҳнат шароитлари — меҳнатни амалга ошириш чоғидаги ижтимоий ва ишлаб чиқариш омиллари йиғиндиси;

меҳнатни муҳофаза қилиш — меҳнат жараёнида инсоннинг хавфсизлигини, ҳаёти ва соғлиғи, иш қобилияти сақла-нишини таъминлашга доир ҳуқуқий, ижтимоий-иқтисодий, ташкилий, техникавий, санитария-гигиена, даволаш-профилактика, реабилитация тадбирлари ҳамда воситалари тизими;

меҳнатда майиб бўлиш —

ишлаб чиқаришдаги бахтсиз ҳодиса оқибатида ходимнинг касбга оид меҳнат қобилияти-ни вақтинча ёки турғун йўқотиши;

ноқулай ишлаб чиқариш омиллари — зарарли ишлаб чиқариш омилнинг ва (ёки) хавfli ишлаб чиқариш омилнинг мавжудлиги;

хавfli ишлаб чиқариш омили — таъсири ходимнинг шикастланишига олиб келиши мумкин бўлган ишлаб чиқариш омили;

шахсий ҳимоя воситалари — ходимга зарарли ишлаб чиқариш омили ва (ёки) хавfli ишлаб чиқариш омили таъсирининг олдини олиш ёки уни камайтириш, шунингдек ифлосланишлардан ҳимояланиш учун фойдаланиладиган техник воситалар ва бошқа воситалар.

Паркет пол материалларини ишлаб чиқаришнинг асосий технологик босқичларида ишлашда хавфсизлик қоидаларига қатъий риоя қилиш зарур.

VIII. ТАДБИРКОРЛИК СУБЪЕКТЛАРИНИ
ИНТЕРНЕТ ТАРМОҒИ ОРҚАЛИ ДАВЛАТ
РЎЙХАТИДАН ЎТКАЗИШ МЕХАНИЗМИ

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2013 йил 25 ноябрдаги 312-сонли “Тадбиркорлик субъектларини интернет тармоғи орқали давлат рўйхатидан ўтказиш механизми жорий этиш чора-тадбирлари тўғрисида”ги қарори билан мамлакатимизда 2014 йилнинг 1 январдан бошлаб тадбиркорлик субъектларини Интернет тармоғи орқали давлат рўйхатидан ўтказиш механизми жорий этилди.

Унга қўра, электрон рўйхатдан ўтказиш таъсис ҳужжатларини масофадан туриб ва интерактив расмийлаштириш йўли билан намунавий шакллар асосида тайёрлаш имконияти бўлган Ўзбекистон Республикаси интерактив давлат хизматлари ягона портали орқали амалга оширилади. Электрон рўйхатдан ўтказишда зарур ҳужжатларни илова қилган ҳолда рўйхатдан ўтказиш учун ариза бериш, шунингдек рўйхатдан ўтказилган

таъсис ҳужжатларини ва тадбиркорлик субъектларининг давлат рўйхатидан ўтказилганлиги тўғрисидаги гувоҳномани бериш электрон рақамли имзодан фойдаланган ҳолда амалга оширилади.

ТАДБИРКОРЛИК СУБЪЕКТЛАРИНИ ДАВЛАТ РЎЙХАТИДАН ЎТКАЗИШ МЕХАНИЗМИ

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2016 йил 28 октябрдаги «Тадбиркорлик субъектларини давлат рўйхатидан ўтказиш ва ҳисобга қўйиш тизимини такомиллаштириш тўғрисида» ги ПҚ-2646-сонли қарорига мувофиқ, Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2017 йил 9 февралдаги 66-сонли қарори билан тасдиқланган “Тадбиркорлик субъектларини давлат рўйхатидан ўтказиш” тартиби тўғрисидаги Низом асосида амалга оширилади.

IX. ЯНГИ ТАШКИЛ ЭТИЛГАН ТАДБИРКОРЛИК СУБЪЕКТЛАРИНИ МОЛИЯЛАШТИРИШ ТАРТИБИ

Бугунги кунда банклар томонидан тадбиркорларликни ривожлантириш учун кенг имкониятлар яратилган бўлиб, молиялаштириш дастурлари доирасида банклар томонидан турли хилдаги кредитлар таклиф этилмоқда.

Кредитларининг турлари бизнесни ривожлантириш, унинг рақобатбардошлигини таъминлаш билан боғлиқ бўлган исталган масалаларни ҳал қилишга имкон беради.

Кредит тақдим этиш тўғрисидаги қарор қабул қилишда банк мижознинг ҳақиқий ҳолати тўғрисидаги маълумотларга асосланади. Бунда эътибор расмий кўрсаткичларга эмас, балки молиялаштириш назарда тутилган бизнеснинг ривожла-

ниш истиқболларига қаратилади.

КРЕДИТ ОЛИШ УЧУН КЕРАКЛИ ҲУЖЖАТЛАР:

- кредит олиш учун ариза (кредит муддати, фоизи, мақсади кўрсатилган ҳолда);

- бизнес-режа (маҳсулот турлари, ишлаб чиқариш технологиялари, сотиб олинган ёки ижарага олинган асбоб ускуналар рўйхати, хом ашё заҳиралари, маҳсулотга бўлган талаб, ишлаб чиқариш самарадорлиги кўрсатилади);

- корхона ташкил қилинганлиги тўғрисидаги ҳужжатлар (гувоҳнома, Устав);

- таъминот ҳужжатлари (гаровга қўйиладиган кўчма ва кўчмас мулк, кафиллик).

ФЙДАЛАНИЛГАН АДАБИЁТЛАР

1. Бурый А. Укладка паркета / А.Бурый. - М.: Издательские решения, 1997.
2. Дамье-Вульфсон В.Н. Устройство полов из паркета и линолеума. Практическое пособие / В.Н. Дамье-Вульфсон. - М.: Высшая школа, 1991.
3. Деревянков В.С. Паркет, ламинат, массив, линолеум. Выбор, монтаж / В.С. Деревянков. - М.: Лада, 2010.
4. Коврик кокосовый «Паркет», 45x75 см. - Москва: РГГУ, 2013.
5. Коврик приддверный «Паркет» с окантовкой, резиновый, 40x60x0,8 см (полуовальный), арт. ТД4-1015. - Москва: Машиностроение, 2000.
6. Мир паркета: Настольная книга дизайнера. - Москва: Высшая школа, 2001.
7. Плотников, Л.И. Ламинат. Шаг за шагом. Паркетные полы, полы из ламината, ламинированный паркет, паркетная доска, достоинства и недостатки, укладка и уход / Л.И. Плотников. - М.: Центрполиграф, 2014.
8. Серикова, Г.А. Работы с полами: паркет, плитка, ламинат, линолеум / Г.А. Серикова. - М.: Рипол Классик, 2011.
9. Умельцев, Ю. Как класть ламинат, паркет и стелить линолеум / Ю. Умельцев. - М.: Клуб семейного досуга, 2012.
10. Эрмантраут А. Сами укладываем паркет, настилаем деревянные полы и ламинат / А. Эрмантраут. - М.: Омега-пресс, 2008.
11. Дамье-Вульфсон В. Н., Завражин Н. Н. Устройство полов из паркета и линолеума.
12. Дамье-Вульфсон В. Н. Устройство полов из паркета и линолеума. Практическое пособие.
13. Сатторов З.М. Экология. – Т.:Sano-standart, 2018. – 362 б.
14. Сатторов З.М. Қурилиш экологияси. – Т.:Sano-standart, 2017. – 364 б.
15. <https://lex.uz/docs/1547380>.

“ЎЗСАНОАТҚУРИЛИШБАНК” АТБ

Манзил: 100000, Тошкент шаҳри.
Шаҳрисабз кўчаси 3-уй.

Мўлжал: “Ўзбекистон почтаси”,
“Ucell” бош офиси.

Алоқа учун: + 998 (78) 120-35-94

E-mail: info@uzpsb.uz

Сайт: sqb.uz

“ЎЗҚУРИЛИШМАТЕРИАЛЛИТИ” МЧЖ ИЛМИЙ- ТАДҚИҚОТ ВА ИНЖИНИРИНГ МАРКАЗИ.

Манзил: Тошкент шаҳри, Тафаккур кўчаси,
68-А уй.

Мўлжал: Дўстлик боғи,
“Ичан қалъа” меҳмонхонаси

Алоқа учун: (71) 254–92–01

E-mail: info@uzqmliti.uz

Сайт: uzqmliti.uz

**Пол учун паркет ишлаб чиқариш
бўйича амалий услубий қўлланма**

Компьютерда тайёрловчилар:
Эрматов Ф., Алимжонов С.

Дизайнер:
Эрматов Ф.